

Inhoud

Gemeenteraadsverkiezingen in Heemstede begin 20ste eeuw	3
<i>Marc de Bruijn</i>	
De verdwenen bruggen van de Kerklaan	12
<i>Ellen Kerkvliet</i>	
Herdenkingsfeesten voor vorst en vaderland	16
<i>Anja Kroon</i>	
Oude grenspalen in en om Groenendaal	22
<i>Henk Knegtering en Marloes van Buuren</i>	
Boerderijen aan de Blekersvaart, Prinsenlaan en Wagnerkade	26
<i>Cees Peper en Marloes van Buuren</i>	
De Arend door Heemstede en Bennebroek	30
<i>Martin Bunnik</i>	
Tweede 'Heemsteedse Kunstbeurs' in de Pinksterkerk	36
<i>Olga van der Klooster</i>	
Kruimels van Groenendaal 2:	
Jac. P. Thijsse, Groenendaal en een natuurmuseum	40
<i>Marc de Bruijn</i>	
Verwerving collectie fotopersbureau Poppe de Boer door Noord-Hollands Archief	43
<i>Klaartje Pompe</i>	
Van het bestuur	
Verslag van de najaarsbijeenkomst van de HVHB, 2013	45
HVHB beleidsplan 2014-2017	46
De HVHB in 2014	47
Jaarprogramma HVHB 2014	48
Eerste twee excursies	49
Aanwinsten collectie HVHB	50

Voor uw agenda

19 februari	Excursie Bisschoppelijk Paleis, Haarlem
2 april	Excursie Huis te Vogelenzang
3 juni	Voorjaarsbijeenkomst, raadhuis Heemstede
24 juni	Excursie Berkenrode
27 augustus	Excursie kathedrale basiliek Sint Bavo, Haarlem
13 september	Open Monumentendag
oktober	Nader te bepalen. We houden u op de hoogte
november	Excursie Doopsgezinde kerk, Haarlem
20 november	Najaarsbijeenkomst

Gemeenteraadsverkiezingen in Heemstede begin 20ste eeuw

Marc de Bruijn

Op 19 maart 2014 hebben we weer gemeenteraadsverkiezingen en mogen de burgers van Heemstede gaan stemmen. Hoe was dat honderd jaar geleden? Hoe lagen de politieke verhoudingen in Heemstede toen?

► De raadszaal in het in 1906/1907 gebouwde gemeentehuis van Heemstede.

In 1914 waren er geen gemeenteraadsverkiezingen. Wel in 1911, 1913 en 1915. En ook in 1912, twee zelfs, maar om een speciale reden. Was het allemaal zo anders toen? Jazeker. En toch was er ook veel hetzelfde. We geven eerst uitleg over het kiesstelsel van die tijd, vervolgens zoomen we in op de gemeenteraadsverkiezingen in Heemstede zo'n honderd jaar geleden.

Censuskiesrecht

Begin 20ste eeuw kende Nederland censuskiesrecht. Niet iedereen mocht stemmen. Om te beginnen moest je man zijn, meerderjarig (ouder dan 25 jaar), en je moest belasting betalen of

een bepaald minimumloon hebben, een woning bezitten, een examen afgelegd hebben of geld op de spaarbank hebben staan. Ongeveer 90 procent van de kiezers waren belastingkiezers, die mochten stemmen omdat ze een bepaald bedrag aan belasting betaalden. In 1900 had circa 49 procent van alle meerderjarige mannen het kiesrecht en in 1913 was dat percentage gestegen naar 65. Door economische groei werd voor veel mensen het inkomen hoger en ook werd het drempelbedrag aan belasting enkele malen verlaagd. De discussie over algemeen kiesrecht, kiesrecht voor iedereen dus, heeft decennia geduurd. Zouden bijvoorbeeld mensen die van de bedeling leefden wel stemrecht mogen hebben en

De verdwenen bruggen van de Kerklaan

Ellen Kerkvliet

Op de huidige plattegrond van Heemstede is het vergeefs zoeken naar de Bavobrug en de Witte Brug. Toch zijn ze er ooit geweest. Het waren bruggen over de zijvaarten van het gedeelte van de zandvaart tussen de Binnenweg en de Blekersvaartweg. We kennen ze nu alleen nog maar van foto's.

▼ *Op deze foto uit 1908 zien we dat het water liep tot vlak voor de Sint Bavokerk aan de Herenweg. Het grote gebouw rechts is het – verdwenen – Sint Anthoniusgesticht. In 1921 werd dit gedeelte van de zandvaart tussen de Blekersvaart en de Herenweg gedempt.*

In 1630 gaf de heer van Heemstede Adriaan Pauw (1585-1653) opdracht tot het graven van een zandvaart vanaf het Spaarne tot aan de Herenweg. Vandaar de naam die deze vaart kreeg: Heerensantvaert. Het afgevoerde zand werd onder andere gebruikt voor het ophogen van bouwterreinen in groeiende steden als Haarlem en Amsterdam. Het leverde dus geld op.

Ontstaan Kerklaan

Langs de hele zandvaart liep een eenvoudig pad. In 1645 liet Pauw het pad dat van de Binnenweg naar de Herenweg leidde

verbreden en beplanten met 'een grote party schoone en regte linden en rijpe boomen'. Aldus ontstond de Heerelaan, die later ook namen als Nieuwe Heerelaan of Postlaan (de weg ging naar het Posthuis aan de Herenweg) heeft gekend. Na de bouw van de Sint Bavokerk aan de Herenweg in 1879 kreeg deze laan officieel de naam Kerklaan.

Tusschen de bruggen

Om nog meer zand te kunnen winnen werd in 1660 haaks op de Heerensantvaert de Blekersvaart gegraven. In 1689 kwamen daar in zuidelijke richting

▲ Het verlichte raadhuis in 1923, ter gelegenheid van het 25-jarig regeringsjubileum van koningin Wilhelmina.

▼ Op het weiland naast de Vrijheidsdreef werd in 1923 het bezoek van prinses Henriette Maria van Engeland aan Adriaan Pauw in 1644 nagespeeld.

Een uitbundig jubileum in 1923

Koningin Wilhelmina had zich tijdens de eerste 25 jaar van haar regeerperiode geliefd gemaakt. Zij had in augustus 1916 een bezoek gebracht aan Heemstede en Bennebroek en toen in 1918 de staatsorde werd bedreigd door de oproep tot een socialistische revolutie door Troelstra, haastte het bestuur van Koninginnedag

zich om de koningin steun te betuigen. Het liet weten dat alle verenigingen en coöperaties van Heemstede blijk wilden geven van hechte trouw en aanhankelijkheid. Het bestuur wilde de koningin tevens hulde brengen, omdat zij alle bange oorlogsjaren met haar volk had meegeleefd. Hare majesteit liet aan de burgemeester antwoorden, dat zij diep getroffen was door dit bewijs van 'verknochtheid en trouw'. 'De moeilijke dagen die achter ons liggen hebben opnieuw bevestigd dat het Vaderland op burgers kan bouwen wien geen offer te zwaar valt om het gemeen bezit te verdedigen [tegen] al wie de orde mocht willen aantasten. In dit besef kunnen wij met vertrouwen de toekomst tegemoet gaan.'

Na deze wederzijdse blijken van aanhankelijkheid, wekt het geen verbazing dat in Heemstede, net als trouwens overal, het regeringsjubileum in 1923 uitbundig gevierd werd. Kosten nog moeite werden gespaard. De voorgevel van het raadhuis was verlicht met tweeduizend kooldraadlampen van 220 volt. Hiertussen was de gevel als het ware begroeid met bloemen. Ook leverde het elektriciteitsbedrijf nog vijfhonderd metaal-draadlampen van 14 volt. Het feest

Boerderijen aan de Blekersvaart, Prinsenlaan en Wagnerkade

Cees Peper en Marloes van Buuren

Dit is het vijfde deel van onze serie over boerderijen in Heemstede. Deze keer kijken we naar vier verdwenen boerderijen op diverse plekken in Heemstede.

▲ De boerderij van Arie van Beusekom in 1930. Aan de overkant van de Blekersvaart liggen de wasserijen van Visser en Breed (het lage witte gebouw). Rechts het woonhuis van de familie Reinierse van wasserij Anna, achter de boerderij de schoorsteen van wasserij Anna. Op de voorgrond de aanleg van de Esdoornkade.

In de hoek van de Blekersvaart en de Esdoornkade, waar nu het zuidelijke deel van de Jan van de Bergstraat is, lag tot 1934 een boerderij. De eerste boer die we hier kennen was Coenraad Milatz (1796-1872) die hier vermoedelijk vanaf 1829 woonde. Zoals u al in het verhaal over de Dinkelhoeve heeft kunnen lezen bekleedde Coenraad tal van maatschappelijke functies, waaronder die van gemeenteraadslid. Zijn jongste zoon

Johannes Godefridus (1842-1913), die de boerderij van zijn vader overnam, was naast boer ook hulponderwijzer op de openbare school aan de Voorweg. Coenraad en Johannes Godefridus heten in de gegevens van de burgerlijke stand 'landbouwer' en lijken dus geen koeien gehad te hebben. Wel hield Johannes Godefridus varkens, konijnen en 'Italiaanse' kippen. Dit blijkt uit krantenberichten uit de periode 1903-1909.